

Miejsce arbitrażu – jego znaczenie i wyznaczanie

O miejscu postępowania przed sądem polubownym decydują w pierwszej kolejności strony. Z zasady przysługuje im w tym zakresie nieograniczona autonomiczna wola. **Mogą dokonać wyboru miejsca arbitrażu w sposób wyraźny, jednoznaczny bądź też w sposób dorozumiany.** Wykorzystując metodę bezpośredniego wyznaczenia miejsca, wskazują je w umowie o arbitraż lub w klauzuli arbitrażowej zawartej w umowie głównej. Natomiast gdy nie wyznaczają miejsca wprost, zgadzają się na zastosowanie regulaminu arbitrażowego, który przewiduje metodę wyboru miejsca.

Powszechnie uznaje się, że strony, określając miejsce arbitrażu wprost, upoważniają sąd arbitrażowy do przeprowadzenia postępowania i wydania orzeczenia w miejscu arbitrażu. Taki wybór miejsca arbitrażu przesądza też o właściwości *legis loci arbitri* w zakresie postępowania arbitrażowego. Jeżeli strony nie wyznaczą miejsca arbitrażu wprost, wyrażają zgodę na rozpoczęcie procedury wskazania sądu arbitrażowego w miejscu, gdzie instytucja arbitrażowa lub wyznaczające władze są zlokalizowane, oraz upoważniają sąd arbitrażowy do wydania orzeczenia w miejscu arbitrażu zgodnie z regulaminem arbitrażowym lub poprzez arbitrów wskazanych przez władze wyznaczające (zgodnie z prawem arbitrażowym wyznaczonego miejsca lub wybranego regulaminu arbitrażowego)¹. Już samo poddanie sporu pod rozstrzygnięcie wskazanego stałego sądu polubownego oznacza wyrażenie zgody na tryb postępowania unormowany w regulaminie tego sądu. Nie ma zatem konieczności bezpośredniego odwoływania się w umowie do regulaminu, chyba że zamiarem stron jest uchylene lub modyfikacja zawartych w nim unormowań albo przyjęcie reguł przewidzianych w regulaminie obowiązującym w określonej dacie².

Należy podkreślić, że wskazanie przez strony w umowie arbitrażowej miejsca arbitrażu na terytorium danego państwa jest niezmiernie ważne i pociąga za sobą istotne konsekwencje. Stanowi swego rodzaju narzędzie, dzięki któremu strony w trybie *ex ante*

1 K. Iwasaki, Selection of situs: criteria and priorities, 2 Arb. Int'L 1986, s. 58.

2 B. Pankowska-Lier, B. Soltys, Umowa arbitrażowa w obrocie gospodarczym, Warszawa 2004, s. 25.

mogą dokonać oceny istotnych czynników procesu arbitrażowego, takich jak: prawo procesowe, w tym przepisy dotyczące sprawowania kontroli sądu państwowego (m.in. w ramach skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego) oraz koszty procesu i dogodność dla stron i arbitrow³.

Większość krajowych ustaw regulujących sądownictwo polubowne, które implementowały ustawę modelową UNCITRAL z 1985 r. o międzynarodowym arbitrażu handlowym, zidentyfikowała problem wyznaczania miejsca arbitrażu i ustaliła praktyczne rozwiązanie tego problemu. Przewidują one, że o miejscu arbitrażu decydują w pierwszej kolejności strony⁴. Wzorem dla nich był art. 20 ustawy modelowej, który stanowi, że strony mogą swobodnie decydować o miejscu arbitrażu⁵. Prawie identyczne rozwiązanie przewiduje art. 176 (3) szwajcarskiej ustawy Prawo międzynarodowe prywatne z 1987 r., art. 1037 (1) niderlandzkiej Ustawy arbitrażowej z 1986 r. oraz § 3 lit. a angielskiej Ustawy arbitrażowej z 1996 r. Do powyższego grona w 1999 r. dołączył art. 22 szwedzkiej Ustawy arbitrażowej, wedle którego to także stronom zostało przyznane pierwszeństwo w kwestii wyznaczania miejsca arbitrażu⁶. Przepis art. 20 ustawy modelowej UNCITRAL przejął w prawie dosłownym znaczeniu także nasz ustawodawca w art. 1155 § 1 KPC. Także Konwencja europejska o międzynarodowym arbitrażu handlowym w art. IV 1b)ii) stanowi, że miejsce sądu arbitrażowego strony umowy o arbitraż mogą oznaczyć według swojego uznania (w odniesieniu do arbitrażu *ad hoc*).

Dopiero w przypadku, **gdy strony nie uzgodnią miejsca postępowania, decyduje o nim sąd arbitrażowy**. Wyznaczy on miejsce arbitrażu, uwzględniając przedmiot postępowania, okoliczności sprawy, w tym także wygodę stron. Takie rozwiązanie przewiduje m.in. ustawa modelowa, niderlandzka Ustawa arbitrażowa oraz szwedzka Ustawa arbitrażowa. Natomiast angielska Ustawa arbitrażowa stanowi, że miejsce postępowania arbitrażowego może wyznaczyć oprócz sądu arbitrażowego także instytucja arbitrażowa lub inna instytucja albo osoba upoważniona przez strony w tym zakresie. **Ostatecznie, w sytuacji niewskazania miejsca arbitrażu, zostanie ono wyznaczone z uwzględnieniem umowy stron i istotnych okoliczności sprawy⁷.**

³ *N. Rubins*, The arbitral seat is no fiction, Mealey's International Arbitration Report 2001, vol. 16, Nr 1, s. 24.

⁴ *F. De Ly*, The place of arbitration in the conflict of laws of international commercial arbitration: an exercise in arbitrator planning [w:] Place of arbitration, pod red. *M. Storme'a i F. De Ly'a*, Ghent–Rotterdam 1991, s. 8.

⁵ Ustawa wzorcowa o międzynarodowym arbitrażu handlowym, PPHZ 1992, t. 16, s. 127.

⁶ *K. Hober*, Arbitration Reform in Sweden, Arbitration International 2001, vol. 17, Nr 4, s. 369.

⁷ *T. Nakamura*, The place of arbitration in international arbitration – its fictitious nature and *lex arbitri*, Mealey's International Arbitration Report 2000, vol. 15, Nr 10, s. 24–25.

W regulaminach stałych sądów arbitrażowych w zasadzie ustala się siedzibę arbitrażu. W myśl § 5 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie z 2007 r. miejscem postępowania jest Warszawa, chyba że strony postanowiły inaczej. Po wysłuchaniu stron Zespół Orzekający może wyznaczyć inną miejscowość jako miejsce postępowania arbitrażowego, jeżeli jest to uzasadnione ze względu na przedmiot postępowania, okoliczności sprawy albo dogodność dla stron⁸.

Podobnie, warto przykładowo wspomnieć art. 16 pkt 1 Regulaminu Sądu Arbitrażowego w Londynie, zgodnie z którym miejsce arbitrażu wyznaczone jest przez strony. Natomiast w sytuacji braku jego określenia, miejscem arbitrażu będzie Londyn. Dodatkowo strony mają możliwość przedstawienia sądowi pisemnego komentarza, w którym wskazują inne, bardziej odpowiednie miejsce arbitrażu⁹.

Także art. 4 pkt 1 Regulaminu arbitrażowego Izby Handlowej w Mediolanie przyznaje stronom pierwszeństwo określenia miejsca arbitrażu w umowie arbitrażowej. W przypadku braku powyższego postanowienia miejscem arbitrażu jest Mediolan. Niemniej jednak sąd arbitrażowy może wyznaczyć inne miejsce arbitrażu na terenie Włoch lub poza ich granicami¹⁰. Podobne rozwiązanie przewiduje art. 31 Regulaminu arbitrażowego Chińskiej Międzynarodowej Komisji Arbitrażowej Handlu i Gospodarki¹¹ oraz art. 20 pkt 1 Regulaminu arbitrażowego Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Handlowej¹².

Nieco inaczej rozwiązana jest kwestia siedziby arbitrażu w Regulaminie Sądu Arbitrażowego Międzynarodowej Izby Handlowej w Paryżu. Wynika to ze specyfiki tego sądu. Wprawdzie sąd ten ma siedzibę w Paryżu, jednak jego regulamin nie zakłada, że siedzibą składów orzekających w konkretnych sprawach musi być to miasto. Przeważająca większość arbitraży MIH odbywa się poza Paryżem, w różnych miastach świata¹³.

Zgodnie z przepisami Regulaminu MIH miejsce arbitrażu określają w każdym przypadku strony, a w przypadku braku porozumienia stron sąd arbitrażowy (art. 14). Mogą wskazać miejsce postępowania w umowie arbitrażowej lub później (art. 14 pkt 1). Warto zauważyć, że strony, wprowadzając do kontraktów głównych klauzule arbitrażowe,

8 Patrz: <http://www.sakig.pl/>.

9 Patrz: <http://www.lcia-arbitration.com/>.

10 Patrz: <http://www.jus.uio.no/lm/milan.chamber.of.commerce.international.arbitration.rules.2004/>.

11 Patrz: <http://lexmercatoria.net/>.

12 Patrz: http://www.sccinstitute.com/_upload/shared_files/regler/2007_Arbitration_Rules_eng.pdf.

13 A. Tynel, Postępowanie arbitrażowe, PUG 1994, Nr 1, s. 21.

odwołują się w nich do „Regulaminu arbitrażowego Międzynarodowej Izby Handlowej (MIH) w Paryżu” lub do „MIH w Paryżu” bez jednoznacznego wskazania miejsca arbitrażu. W takich przypadkach nie jest oczywista intencja stron, czy ich wolą jest prowadzenie postępowania arbitrażowego w Paryżu, czy odwołując się do Paryża, nawiązują do MIH, którego siedziba znajduje się właśnie w tym mieście. W takiej sytuacji, zgodnie z art. 4 Regulaminu MIH, strona zamierzająca rozpocząć postępowanie zobowiązana jest przedłożyć wniosek o arbitraż Sekretariatowi Sądu, w którym przedstawia m.in. „wszelkie uwagi co do miejsca arbitrażu”. Następnie, w terminie 30 dni od otrzymania wniosku, strona pozwana składa odpowiedź, w której zawiera m.in. „wszelkie uwagi co do miejsca arbitrażu”. Może się zdarzyć, że żadna ze stron nie potwierdzi wyboru miejsca lub tylko jedna z nich podtrzyma wybór Paryża jako miejsca arbitrażu; wtedy, zgodnie z przyjętą praktyką, sąd wyznaczy właśnie to miasto jako miejsce arbitrażu. Natomiast w razie braku decyzji wskazania miejsca arbitrażu przez strony zostanie ono ustalone przez sąd arbitrażowy (art. 14 pkt 1), który wysłucha opinii stron, uwzględni zalecenia sekretariatu oraz weźmie pod rozwagę następujące istotne zagadnienia: czy państwo, w którym jest zlokalizowane miejsce arbitrażu, ratyfikowało Konwencję nowojorską lub inną konwencję wielostronną albo dwustronną w kwestii wykonalności wyroków arbitrażowych, czy prawo krajowe mające zastosowanie do procedury arbitrażowej przewiduje możliwość ingerowania przez sąd krajowy w postępowanie, czy prawo to obejmuje jakiegokolwiek ograniczenia w zakresie dopuszczalności rozstrzygania sporów w drodze arbitrażu oraz czy umowa arbitrażowa, orzeczenie arbitrażowe i wskazane przez strony prawo mające zastosowanie do postępowania arbitrażowego są respektowane w miejscu arbitrażu. Przy wyborze miejsca arbitrażu sąd arbitrażowy uwzględnia ponadto pochodzenie stron oraz ich prawników, a także język postępowania arbitrażowego. Tak więc wyznaczenie miejsca arbitrażu przez sąd arbitrażowy daje stronom oraz innym uczestnikom postępowania pewność, że jest to lokalizacja geograficznie neutralna z właściwym zapleczem technicznym¹⁴.

W doktrynie dominują **dwie zasadnicze koncepcje w sprawie znaczenia miejsca arbitrażu**. **Pierwsza** to teoria związana z prawnym charakterem miejsca arbitrażu. **Druga** dotyczy zaś jego faktyczno-technicznej natury. Według pierwszej koncepcji chodzi tu o miejsce postępowania przed sądem polubownym, wyznaczone przez strony w umowie arbitrażowej lub – w razie braku jego wskazania – wyznaczone przez instytucję arbitrażową zgodnie z jej regulaminem. Natomiast miejsce arbitrażu w jego faktycznym znaczeniu jest miejscem przewidzianym dla odbywania posiedzeń, spotkań, konsultacji w ramach postępowania arbitrażowego. Pomimo istnienia powyższego rozróżnienia pomiędzy prawnym a faktycznym miejscem arbitrażu w praktyce rzadko ta różnica jest dostrzegana. Jest to błędne podejście, bo wbrew temu, co może sugerować sama nazwa, pojęcie prawnego miejsca arbitrażu niekoniecznie określa miejsce, w którym postępo-

14 E. Schäfer, H. Verbist, C. Imhoos, ICC Arbitration in Practice, Berne 2005, s. 73.

wanie arbitrażowe rzeczywiście jest prowadzone. Rozpowszechnioną praktyką stosowaną przez sądy polubowne jest prowadzenie postępowania, a co najmniej jego części, w dowolnym miejscu w kraju lub za granicą, niezależnie od miejsca arbitrażu wyznaczonego przez strony, jeżeli strony to akceptują. Dopuszczają to przepisy prawa arbitrażowego i regulaminy instytucji arbitrażowych. Wybór siedziby arbitrażu nie nakłada na arbitrów obowiązku działania wyłącznie w jednym, określonym miejscu. Arbitrzy mogą spotykać się, przesłuchiwać świadków, biegłych i strony, przeprowadzać wizje lokalne w każdym miejscu, które uznają za właściwe.

W większości systemów prawnych kwestia dotycząca miejsca odbywania posiedzeń sądu arbitrażowego uregulowana jest jednoznacznie. Dokonując ich analizy, nie można pominąć art. 20 pkt 2 ustawy modelowej UNCITRAL, który stanowi, że jeśli strony nie ustalą inaczej, sąd arbitrażowy nie jest zobowiązany do przeprowadzania rozpraw lub swoich własnych posiedzeń w miejscu arbitrażu. Rozprawy mogą być wówczas wyznaczane przez sąd arbitrażowy w dowolnych miejscach; to samo dotyczy narad arbitrów, które mogą być prowadzone w sposób uznany przez arbitrów za odpowiedni, a nawet drogą korespondencyjną¹⁵. Na przykład jeżeli prawnym miejscem arbitrażu jest miejsce X, a umowa stron nie stanowi inaczej, sąd arbitrażowy może faktycznie prowadzić postępowanie arbitrażowe w miejscu Y. Natomiast jeżeli wolą stron jest prowadzenie postępowania w miejscu Z, co do zasady oznacza to konieczność prowadzenia przez sąd arbitrażowy postępowania w miejscu wskazanym przez strony. Podobne rozwiązanie zostało przyjęte w niderlandzkiej Ustawie arbitrażowej, zgodnie z którą sąd arbitrażowy może spotykać się, prowadzić narady, przesłuchiwać świadków i ekspertów w dowolnym miejscu, jakie uzna za stosowane w granicach Niderlandów lub poza ich granicami (art. 1037 (3)). Co do relacji pomiędzy prawnym a rzeczywistym miejscem arbitrażu, również angielska Ustawa arbitrażowa przyjęła zgodnie z § 34 (2) lit. a, że sąd arbitrażowy może według własnego uznania prowadzić część postępowania w innym państwie, o ile porozumienie stron nie stanowi inaczej, np. w miejscu, w którym przebywają świadkowie. To rozwiązanie pozwala arbitrom prowadzić narady w jednym lub w kilku miejscach swojego urzędowania.

Także art. 22 zd. drugiej szwedzkiej Ustawy arbitrażowej przewiduje, że sąd arbitrażowy może spotykać się oraz odbywać posiedzenia poza miejscem arbitrażu, także poza granicami Szwecji, w sytuacji kiedy świadkowie nie mogą przybyć na miejsce postępowania przed sądem arbitrażowym lub w przypadku konieczności przeprowadzenia wizji lokalnej. Często może się okazać istotne odbycie przez sąd arbitrażowy posiedzeń i spotkań w wielu innych miejscach (państwach) niż w wyznaczonym miejscu arbitrażu¹⁶.

¹⁵ T. Szurski, Projekt prawa modelowego w sprawie międzynarodowego arbitrażu handlowego, PPHZ 1986, t. 10, s. 127.

¹⁶ K. Hober, *op. cit.*, s. 369.

Ustawodawca polski przyjął podobne rozwiązanie w art. 1185 KPC.

Regulaminy stałych instytucji arbitrażowych także przewidują uprawnienie sądu arbitrażowego do przeprowadzania rozpraw lub posiedzeń w innych lokalizacjach niż wyznaczone miejsce arbitrażu. Właśnie takie rozwiązanie przewiduje np. art. 16 Regulaminu arbitrażowego UNCITRAL. Powołany przepis stanowi, że sąd może przesłuchiwać świadków i odbywać niejawnie posiedzenia konsultacyjne w każdym miejscu, które uzna za odpowiednie, biorąc pod uwagę okoliczności arbitrażu. W tym miejscu warto przykładowo wskazać § 5 ust. 3 Regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, w myśl którego rozprawy oraz inne czynności mogą odbywać się poza miejscem postępowania arbitrażowego, w miejscu wskazanym w postanowieniu Zespołu Orzekającego¹⁷. Warto także przytoczyć art. 14 pkt 2 Regulaminu Sądu Arbitrażowego Międzynarodowej Izby Handlowej z siedzibą w Paryżu, zgodnie z którym zezwala on sądowi arbitrażowemu, po konsultacji ze stronami, na prowadzenie rozpraw i spotkań poza miejscem arbitrażu, a więc poza jego prawną siedzibą, w każdym miejscu, które uzna za właściwe, chyba że strony uzgodniły inaczej. W praktyce takie rozwiązanie okazuje się korzystne w sytuacji konieczności przesłuchania świadków w miejscu ich zamieszkania lub pracy, kontroli towarów, urządzeń, zakładów i innych dóbr. Ponadto **sąd arbitrażowy może obradować w każdym miejscu, jakie uzna za właściwe, także takim, które nie jest miejscem arbitrażu**. Co istotne, sąd może podjąć decyzję w tej kwestii bez przeprowadzenia uprzedniej konsultacji ze stronami oraz bez uzyskania ich zgody, jeżeli różne są miejsca zamieszkania członków sądu arbitrażowego lub nie przebywają oni w miejscu postępowania arbitrażowego¹⁸. Podobne podejście w kwestii prowadzenia postępowania znajduje się w: art. 20 pkt 2 Regulaminu arbitrażowego Instytutu Arbitrażowego Sztokholmskiej Izby Handlowej, art. 4 pkt 4 Regulaminu arbitrażowego Izby Handlowej w Mediolanie oraz art. 16 pkt 2 Regulaminu arbitrażowego Sądu Arbitrażowego w Londynie.

Podsumowując, z całą pewnością można stwierdzić, że **prawne miejsce arbitrażu nie zawsze pokrywa się z miejscem rzeczywistym**. Prawo regulujące arbitraż umożliwia stronom ulokowanie go w państwie trzecim. W ten sposób strony wzmacniają neutralność arbitrażu. Jest to też rozwiązanie praktycznie użyteczne, gdy wszyscy arbitrzy lub co najmniej przewodniczący składu orzekającego pochodzi z państwa miejsca arbitrażu.

Miejsce arbitrażu jest istotne przy ustaleniu „pochodzenia” orzeczenia arbitrażowego dla celów jego uznania i wykonania. Artykuł 31 (3) ustawy modelowej wyraźnie bowiem stwierdza, że „orzeczenie arbitrażowe powinno określać miejsce arbitrażu” i że „to miejsce jest uważane za miejsce wydania orzeczenia”. Nie oznacza to jednak, że orzeczenie

¹⁷ <http://www.sakig.pl/>.

¹⁸ E. Schäfer, *op. cit.*, s. 74–75.

arbitrażowe musi być faktycznie podpisane w miejscu arbitrażu. Faktyczne miejsce podpisania orzeczenia przez arbitrow nie ma – zgodnie z prawem modelowym – istotnego znaczenia, jeżeli orzeczenie miejsce to wyraźnie określa¹⁹, co w praktyce oznacza, że na arbitrach spoczywa obowiązek formalnego stwierdzenia, że orzeczenie zostało wydane w siedzibie arbitrażu²⁰.

We wspomnianym już orzeczeniu w sprawie *Hiscox* przeciwko *Outhwaite* z 24.7.1991 r. Izba Lordów zajęła stanowisko, że miejscem wydania orzeczenia arbitrażowego jest miejsce, w którym arbiter faktycznie podpisał orzeczenie arbitrażowe. Dopiero wejście w życie angielskiej Ustawy arbitrażowej z 1996 r. spowodowało uchylene tego orzeczenia i w § 100 (2) lit. b postanawia, że **wyrok należy traktować jako wydany w miejscu arbitrażu bez względu na to, gdzie został podpisany, wysłany lub doręczony stronom**²¹. Także niderlandzka Ustawa arbitrażowa z 1986 r. stanowi w art. 1037 (1), że wyznaczenie prawnego miejsca arbitrażu determinuje miejsce wydania orzeczenia. Co więcej, akt przewiduje w następnym punkcie, że jeżeli prawne miejsce arbitrażu nie zostanie wyznaczone przez strony lub przez sąd arbitrażowy, za takie będzie się uważać miejsce wskazane w orzeczeniu. Regulamin arbitrażowy Międzynarodowej Izby Handlowej z siedzibą w Paryżu w art. 25 pkt 3 także stanowi, że wyrok należy traktować jako wydany w miejscu arbitrażu. Ponadto wskazuje się w nim datę jego wydania. Podobnie został sformułowany art. 16 pkt 4 Regulaminu arbitrażowego UNCITRAL, który przewiduje, że wyrok wydaje się w miejscu arbitrażu.

Przyjmuje się, że za miejsce wydania wyroku arbitrażowego uważa się miejsce arbitrażu wyznaczone przez strony bądź przez sąd arbitrażowy. Taka konstrukcja pozwala uniknąć zmiany terytorium miejsca jego wydania, co może się z łatwością zdarzyć, gdyż arbitrzy w trakcie procesu mogą przebywać w różnych miejscach oraz korzystać z różnych narzędzi komunikacji (listy, telefony, poczta elektroniczna)²².

Powyższa kwestia została odmiennie rozwiązana przez polskiego ustawodawcę. Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera normy ściśle wiążącej miejsce postępowania przed sądem polubownym z miejscem wydania wyroku arbitrażowego. W art. 1197 § 3 zd. drugie KPC mowa jest o tym, że strony mogą określić miejsce wydania wyroku, a z przepisów kodeksu nie wynika, by musiało być identyczne z miejscem postępowania przed sądem polubownym²³.

19 *T. Szurski*, Projekt prawa modelowego..., s. 128.

20 *F. De Ly*, *op. cit.*, s. 7.

21 *T. Nakamura*, *op. cit.*, s. 27.

22 *E. Schäfer*, *op. cit.*, s. 119.

23 *R. Morek*, *Mediacja i arbitraż*, Warszawa 2006, s. 112.

Miejsce arbitrażu ma szczególne znaczenie w przypadku arbitrażu międzynarodowego, bowiem wiąże się z nim nie tylko prawo, któremu arbitraż podlega i w ramach którego musi być prowadzony, ale także inne warunki prowadzenia procesu, w szczególności zaś stosunek sądownictwa państwowego do arbitrażu i zakres możliwej jego ingerencji w postępowanie arbitrażowe oraz wydany w jego wyniku wyrok arbitrażowy, możliwości techniczne prowadzenia procesu, takie jak odpowiednie pomieszczenia do przeprowadzenia posiedzeń i rozpraw arbitrażowych czy niezbędne zaplecze techniczne. W międzynarodowym arbitrażu handlowym wybór miejsca (państwa) arbitrażu powinien być tak dokonany, aby wydany w tym miejscu wyrok arbitrażowy podlegał przymusowemu wykonaniu, np. na podstawie Konwencji nowojorskiej z 1958 r. lub ewentualnie traktatu dwustronnego w państwie, w którym jego wykonanie się przewiduje²⁴.

Warunki, na jakich możliwe jest prowadzenie na terytorium określonego państwa międzynarodowego arbitrażu handlowego, wynikają z systemu prawnego obowiązującego w tym państwie, przy czym należy przez to rozumieć nie tylko samo ustawodawstwo arbitrażowe, ale też klimat prawny (niejednokrotnie wynikający z głęboko sięgającej tradycji), jaki w odniesieniu do takiego arbitrażu w danym państwie panuje, a którego szczególnym wyrazem jest stosunek sądów państwowych do instytucji arbitrażu. Rozpoznanie w tym względzie jest zawsze wskazane przed ostateczną decyzją wyboru miejsca arbitrażu, gdyż różnice w systemach prawnych poszczególnych państw, jeśli idzie o międzynarodowy arbitraż handlowy, a nawet o arbitraż jako taki, są jeszcze bardzo duże. Zaznaczyć należy, że sądownictwo państwowe nie zawsze odpowiada potrzebom sprawnego rozstrzygnięcia sporów na tle stosunków handlowych w obrocie międzynarodowym. Z rozstrzygnięciem sporów wynikających z takich stosunków w sądach państwowych wiąże się szereg niekorzyści i ryzyko, jak np. na ogół brak znajomości procedury i często języka, w jakim sporządzane są dokumenty istotne dla sprawy, strona zagraniczna z reguły nie zna języka sądu, musi się też posłużyć miejscowym adwokatem, nie zawsze zainteresowanym osobiście szybkim zakończeniem procesu. Do minusów postępowania przed sądem państwowym należy konieczność tłumaczenia na język obowiązujący w siedzibie sądu państwowego całej dokumentacji procesowej oraz wieloinstancyjność postępowania sądowego. Sędziowie państwowi często słabo znają problematykę międzynarodowego obrotu gospodarczego. Z reguły są obciążeni nadmiernie sprawami krajowymi. Wszystko to powoduje, że postępowanie sądowe jest najczęściej bardzo długie i kosztowne²⁵. Nie można też całkowicie wykluczyć ryzyka faworyzowania przez zagraniczny sąd państwowy strony pochodzącej z własnego kraju. Ponadto

24 *T. Szurski*, Podstawowe aspekty arbitrażowego rozstrzygnięcia sporów, PUG 1999, Nr 3, s. 8.

25 *T. Szurski*, Uwagi wprowadzające do problematyki krajowego i międzynarodowego arbitrażu handlowego (gospodarczego), PUG 1994, Nr 1, s. 6.

postępowanie sądowe jest publiczne, a więc naraża strony kontraktów na nieleżące w ich interesie ujawnienie tajemnic handlowych²⁶.

ABSTRACT

The place of arbitration is perhaps the most essential negotiating point of any international arbitration agreement and the most fundamental element of the arbitral process. This essay discusses a few important issues related to the place of arbitration. Firstly, it focuses on the importance of the choice of place of arbitration by the parties and by the arbitration court. Secondly, the article considers the significance of the place of the arbitration and the distinction between the legal and the physical arbitral situs. The last part briefly discusses factors which influence the conduct of the arbitration proceeding.

Perspektywy rozwoju sądownictwa arbitrażowego (20–21.11.2008 r.)

Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego Międzynarodowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Wydawnictwo C.H. Beck uprzejmie zawiadamiają, że **w dniach 20–21 listopada 2008 roku** na Wydziale Prawa i Administracji UŚ w Katowicach, ul. Bankowa 11b, **odbędzie się konferencja naukowa, poświęcona arbitrażowemu rozstrzygnięciu sporów pt. „Perspektywy rozwoju sądownictwa arbitrażowego”**.

W konferencji wezmą udział czołowi znawcy prawa arbitrażowego z całego kraju, zarówno przedstawiciele świata nauki, jak i praktycy.

Prace wygłoszone na konferencji zostaną opublikowane w kwartalniku „ADR. Arbitraż i Mediacja”.

²⁶ T. Szurski, Arbitraż – skuteczny sposób likwidowania sporów, MoP 1998, Nr 12, s. 470.